Eduskunnan lakivaliokunta
Marja Tuokila

Asiantuntijalausunto

Tutkintavankeuden vaihtoehdot

Keskeiset havainnot lausunnolla olleeseen hallituksen esitykseen eduskunnalle tutkintavankeuden vaihtoehtoja ja järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi. Lausunnossa keskitytään erityisesti Oulun vankilaan ja Pohjois-Suomen oloihin.

Jos tutkintavankeusaikaa lyhennetään merkittävästi, tulevat tutkintavangit vankilaan tutkinnan varhaisessa vaiheessa. Tästä aiheutuu poliisille väistämättä tarvetta suorittaa vielä uudelleen asiaan liittyviä kuulusteluja. Jos poliisit matkustavat, tulee heille paljon matkapäiviä ja vankilaan tarvitaan väistämättä lisää kuulusteluihin soveltuvia tiloja. Myös uusia videoneuvottelulaitteita tarvittaisiin ja niille soveltuvia tiloja. Poliisin kuulustelutilat ja videoneuvottelulaitteiden tilat on oltava työturvallisia ja sijaittava keskeisellä paikalla vankilassa, jotta vankiliikenne tiloihin ja niistä pois sujuu turvallisesti ja joustavasti. Uusien tilojen osoittaminen em. tarkoituksiin on haasteellista Oulun vankilassa.

Jos taas vankeja pitää kuljettaa eri puolille Pohjois-Suomea kuulusteltaviksi enintään 12 tunnin ajaksi, tulee kuljetusliikenteestä jatkuvaa. Miten toimitaan tilanteessa, jossa vankeja halutaan kuultaviksi esimerkiksi Rovaniemelle tai Kuusamoon, jonne on Oulusta matkaa noin 250 km? Usein rikostapauksiin liittyy useita vankeja, jotka on tutkinnallisista syistä pidettävä erillään toisistaan, jotta he eivät pääse sotkemaan rikostutkintaa. Miten esimerkiksi viiden samasta rikoksesta epäillyn vangin kuljettaminen Rovaniemelle kuulusteluihin voidaan toteuttaa? Samaan autoonhan heitä ei voi laittaa yhdellä kertaa. Kuljetustarve lisääntyisi ja sitä pitäisi organisoida poliisin ja vankilan kesken. Kuljetustehtäviin tarvittaisiin ehdottomasti lisää henkilöstöresursseja, mikäli vankien kuljettaminen jäisi Oulun vankilan vastuulle.

Jos tutkintavankien määrä lisääntyy Oulun vankilassa on yhä vaikeampaa turvata tutkintavankien yhteydenpitorajoitusten toteutuminen. Nykyisin yhä useammalla vangilla on pitkäänkin jatkuvia yhteydenpitorajoituksia. Oulun vankila on rakenteeltaan sellainen laitos, ettei useita tutkinnallisista syistä erillään pidettäviä vankeja saada todellisuudessa pidettyä erillään muista vangeista. Vangit pääsevät väistämättä huutamaan toisilleen ikkunoista, ovien läpi, lähettämään erilaisilla lippusiimoilla kirjeitä sellistä toiseen, jne. Samasta rikostapauksesta tutkintavankeina olevien vankien erillään pitäminen on myös haastavaa. Yhteydenpitorajoituksilla olevia vankeja voidaan Oulun vankilassa käytännössä majoittaa vain maakertaan ja ns. vanhan puolen selleihin. EOA:n linjausten mukaan Oulun vankilan matkaselleissä ei kuitenkaan saa asuttaa vankia pitkiä aikoja ja ns. vanhalla puolella on vain 55 vankipaikkaa kolmessa kerroksessa yhteensä seitsemällä osastolla.

Postiosoite
PL 16
90101 Oulu

Käyntiosoite
Nahkatehtaankatu 5
90130 Oulu

Puhelin
029 56 86000

Faksi
029 56 86100

Sähköpostiosoite
oulu.vankila@om.fi

Www-osoite
rikosseuraamus.fi

vankilatuote.fi

Tutkinta-aresti kohdassa oli esitetty, että tutkinta-arestissa olevaan vankiin ollaan yhteydessä keskimäärin kerran viikossa. Yhteydenpito tapahtuu esityksen mukaan joko niin, että tutkinta-arestissa oleva käy yhdyskuntaseuraamustoimistossa tai tukipartion virkamiehet käyvät tutkinta-arestissa olevan henkilön luona. Osa vangeista asuu niin kaukana lähimmästä yhdyskuntaseuraamustoimistosta, etteivät he pysty autottomina tai julkisen liikenteen tavoittamattomissa olevina todellisuudessa käymään ilmoittautumassa yhdyskuntaseuraamustoimistossa. Vaikka vaihtoehtoiseksi ilmoittautumispaikaksi lisättäisiin vankilatkin, ei se parantaisi oleellisesti tutkinta-arestissa olevien ilmoittautumismahdollisuutta.

Mikäli taas tukipartion pitäisi voida käydä jokaisen tutkinta-arestissa olevan luona noin kerran viikossa, on sekin mahdotonta pitkien välimatkojen vuoksi. Tällä hetkellä Oulussa tukikohtaansa pitävän tukipartion (3 virkamiestä) valvonta-alue ulottuu noin Kokkola-Kuusamo linjalta koko Pohjois-Suomeen. Tutkinta-arestissa olevat voisivat siis sijaita reilun 600 km päässä toisistaan ja heitä voisi olla ympäri koko Pohjois-Suomen. Rovaniemi ja Ylitornio ovat pohjoisimmat vankila ja yhdyskuntaseuraamustoimistopaikkakunnat. Enontekiöllä tai Utsjoella asuvalla tutkinta-arestilaisella olisi pitkä matka em. paikkakunnille, eikä Pohjois-Suomen paikkakunnilta ole juurikaan enää julkista liikennettä, jolla pääsisi liikkumaan. Tutkinta-arestissa olevien lisäksi tukipartion kuuluisi valvoa myös tällä hetkellä heidän valvontaansa kuuluvat valvotussa koevapaudessa olevat vangit sekä valvontarangaistusta suorittavat henkilöt.

Hallituksen esityksessä olevan arvion mukaan yksi henkilötyövuosi voisi valvoa 10 – 15 valvottavaa. Tämä määrä on ehkä osuva Etelä-Suomen oloissa, jossa tutkinta-arestissa olevat saattavat asua jopa yhdessä ja samassa kerrostalossa tai muuten hyvin lähellä toisiaan. Pohjois-Suomen pitkien etäisyyksien vuoksi 10 – 15 valvottavaa yhdessä henkilötyövuodella vaikuttaa ylioptimistiselta. Valvottavat kun saattavat asua satojen kilometrien päässä toisistaan.

Nykyiset valvontalaitteet ovat varsin hankalakäyttöisiä ja epävarmoja. Laitteissa on usein vikoja ja yhteyshäiriöitä. Laitekanta tulisi ehdottomasti päivittää ja miettiä toimivampia laitteita, jotka olisi myös helpompi asentaa toimintakuntoon kuin nykyiset laitteet.

Hallituksen esityksessä lähetään siitä, ettei tutkinta-arestissa olevan henkilön kotiin laitettaisi mitään päätelaitetta. Miten silloin voidaan varmistua, että tutkinta-arestissa oleva henkilö pysyy juuri omassa asunnossaan, eikä esimerkiksi asuinkerrostalonsa muissa asunnoissa? Nykyisin käytössä oleva henkilössä kiinni oleva valvontalaite ei näytä tarkasti, missä henkilö on. Vain henkilön kotona olevan valvontalaitteen ja henkilössä kiinni olevan valvontalaitteen yhteiskäytöllä voidaan varmistua siitä, että henkilö pysyy hänelle ennalta määrätyllä alueella. Mikäli henkilö ei pysy hänelle määrätyllä alueella nykyiset valvontalaitteet antavat siitä hälytyksen. Pelkästään henkilössä kiinni olevan laitteen avulla ei saada tietoa siitä, pysyykö henkilö hänelle määrätyllä alueella. Nykyisillä kotiin asennettavilla päätelaitteilla ei voida kuunnella tai kuvata henkilön asuntoa. Ne valvovat vain sitä, että henkilö ei poistu hänelle määrätyltä liikkumisalueelta.

Tällä hetkellä vankiloissa tutkintavankeina olevista vangeista vain harvat soveltuisivat uusiin vaihtoehtoisiin seuraamusmuotoihin. Kuinkahan paljon uusia vaihtoehtoisia rangaistuksia käytettäisiin todellisuudessa? Jäisivätkö ne liian marginaalisiksi vaihtoehdoiksi?

Hallituksen esityksessä ei mielestäni missään kohdassa mainittu päihteettömyysvelvoitetta uusissa rangaistusmuodoissa. Onko tarkoitus mitenkään kontrolloida esim. tutkinta-arestissa olevan päihteettömyyttä vai voiko tutkinta-arestissa oleva käyttää päihteitä koko tutkinta-arestin ajan, jos hän huolehtii ilmoittautumisvelvollisuudestaan? Jos vaihtoehtoisissa rangaistusmuodoissa olevat tutkintavangit

voivat käyttää päihteitä rangaistuksensa aikana, ovat vankiloihin tutkintavangeiksi määrätyt vangit epäreilussa asemassa heitä kohtaan. Vankiloissahan vangit eivät saa käyttää päihteitä. Jos päihteettömyysvelvollisuutta ei ole, voidaanko pitää hyväksyttävänä, että tutkintavangin rangaistusaika kuluu tutkinta-arestissa ollessaan, vaikka hän olisi päihtyneenä joka päivä? Miten taas päihteettömyyttä voitaisiin valvoa tutkinta-arestin aikana? Siihen vaadittaisiin lisää henkilöresursseja tai sellaiset laitteet, joilla päihteettömyyttä voidaan valvoa etäyhteydelläkin.

Oulussa 15.12.2016

Margit Kyngäs
johtaja
Oulun vankila